

POMOCNÉ VĚDY HISTORICKÉ

Tematická oblast	Paleografie – vývoj hláskového písma
Datum vytvoření	1. 12. 2012
Ročník	6. ročník osmiletého nebo 1. ročník čtyřletého gymnázia
Stručný obsah	Student se seznámí s vývojem hláskového písma od antiky po novověk.
Způsob využití	Výklad je možno využít v kapitole Starověk při výkladu vzniku písma. Druhá možnost je využití v hodinách českého jazyka při probírání látky o středověkém písemnictví.
Autor	Mgr. Michael Dvorský
Kód	VY_32_INOVACE_17_DDVR02

Dělení latinského písma

- Podle rozměru a výšky rozlišujeme písmo
 1. majuskulní (majuskula) – všechna písmena jsou stejně vysoká (velká abeceda)
 2. Minuskulní (minuskula) – písmena jsou ohraničena čtyřmi linkami jako malá tiskací abeceda

- Podle periodizace vývoje rozlišujeme pět období
 1. Archaické (do 2. st. př. Kr.)
 2. Římské čili antické (od 2. st. Př. Kr. – 4. st. po Kr.)
 3. Románské čili raně středověké (4. st – 12. st.)
 4. Gotické čili pozdně středověké (12. st. – 15. st.)
 5. Humanistické a neogotické (od 15. st. do současnosti)

Archaické období

- Používalo se majuskulní písmo - archaická kapitála.

Římské období

- Používaly se dva typy majuskulního písma:

1. Kapitála

tullus hostilius post longam
pacem bellare parauit
albanos uicinosque idem atque
uicinosque adiecto monte caelii
urbem ampliauit

2. Uncia

Románské období

- V 9. století se objevuje malé písmo – karolinská miniskula (karolina).

Vznikla v karolinských skriptoriích – písařských dílnách.

Vedle ní vzniká také papežská minuskula se specifickým znakem – prodlouženými dříky písmen.

CITUR MARTINUS .
SABBARIAE . PAN NONIARU .
OPPIDO . ORIUNDUS FUIT .
Sed intra italia^m ticini altus ē . paren-
tibus secundum saeculi dignitatem . Non
in finis . gentilib : tamen . pater ei miles
primū . post tribunus militū fuit . Ipse ar-
mata militiā in adulescentia secutus . in
scolares alas . sub rege constantio . dein
sub iuliano cesare militavit . Non tamen
sponte . quia a primis fere annis . diuinā po-
tius seruitutē . sacra in lustris pueri in spi-

Karolina

Gotické období

- Gotická minuskula byla knižním písmem.

Používala se v právnických spisech i liturgických knihách.

Ze švábského typu polokurzívy, tzv. **bastardy** vznikl tiskařský **švabach**.

- Gotická kurzíva vznikla ve 13. století zjednodušením miniskuly.

Gotická kurzíva

Bastarda

maaz mmmu it p noia lun
glor a uigina ānis ⁊ sup oēs
qui ad bella pcederēt: q̄dragi
taginq milia sercēn quūqua
ginta. De filijs iuda p geneā
nones ⁊ familias ac domos
cognationū suar p nomīa
singulor a vicesimo āno et

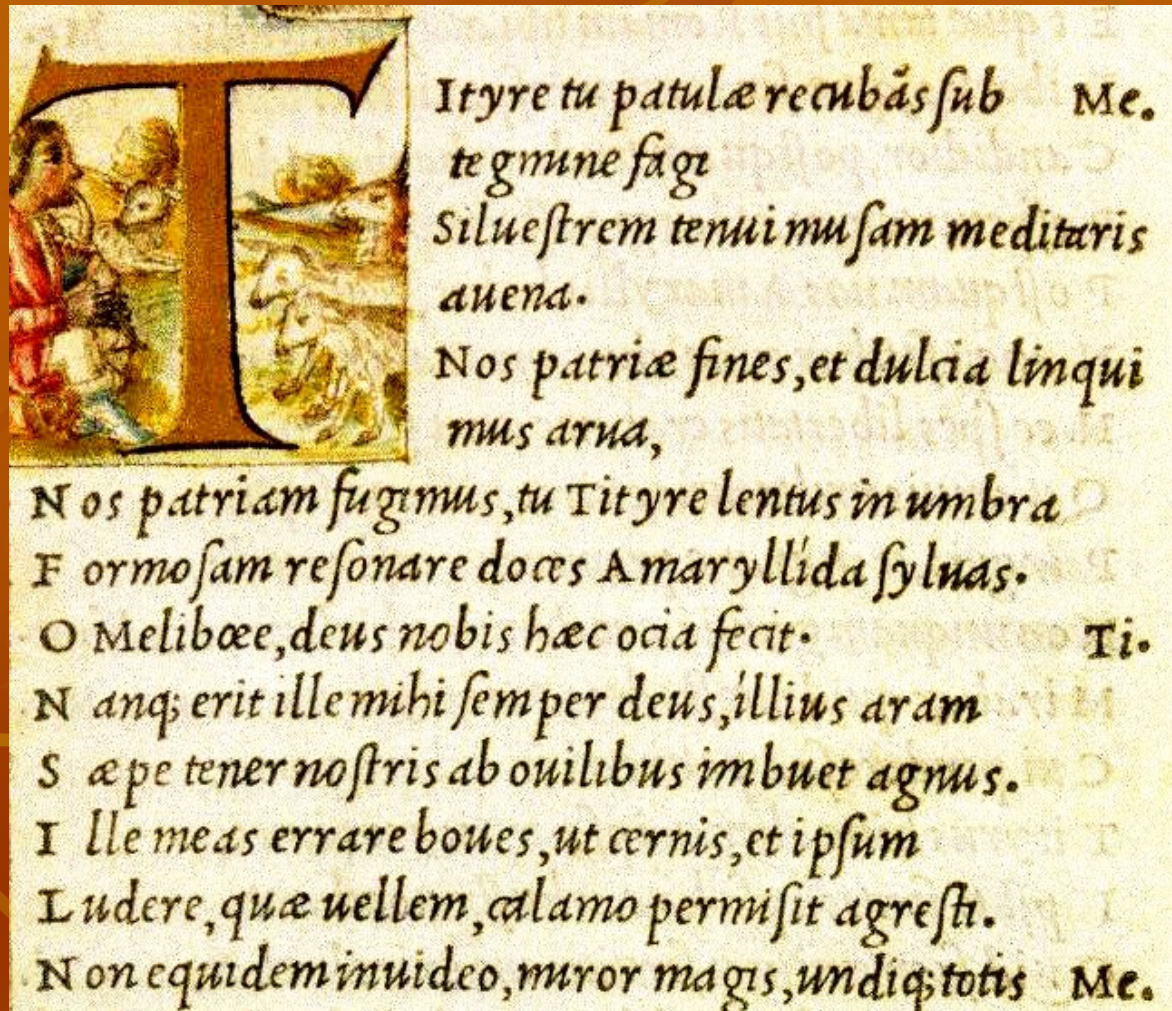
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Calligraphy.malmesbury.bible.arp.jpg>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Bastarda.jpg>

Novověké období

- Základním typem knižního písma byla humanistická polokurzíva neboli italika.
- Písmem „psacím“ bylo novogotické kurzívní písmo zvané kurent. Každé písmeno bylo psáno jedním tahem.

Humanistická polokurzíva - italika

a	<i>a A</i>	j	<i>j J</i>	s	<i>s S</i>
b	<i>b B</i>	k	<i>k K</i>	t	<i>t T</i>
c	<i>c C</i>	l	<i>l L</i>	u	<i>u U</i>
d	<i>d D</i>	m	<i>m M</i>	v	<i>v V</i>
e	<i>e E</i>	n	<i>n N</i>	w	<i>w W</i>
f	<i>f F</i>	o	<i>o O</i>	x	<i>x X</i>
g	<i>g G</i>	p	<i>p P</i>	y	<i>y Y</i>
h	<i>h H</i>	q	<i>q Q</i>	z	<i>z Z</i>
i	<i>i I</i>	r	<i>r R</i>	tz	<i>tz</i>

ä Ä ö Ö ü Ü
ff ll ff pf ff ff

Kurrent

Pokuste se
 napsat krátký
 text.